



## CAPUT XX.

*Humanam naturam quoad proprium naturæ bonum non usque adeo per peccatum depravatam fuisse, nullæ ut in ea vires relictæ sint ad bonum aliquod morale agendum, malumve vitandum, SS. Patrum evincit auctoritas, & confirmatur a SS. Chrysostomo, Hieronymo, & Augustino exemplis gentilium Philosophorum, & veterum Romanorum; quorum tamen virtutibus plerumque vitium aliquod inerat ex admixtione pravi finis. Qua in re etiam profani Scriptores consentiunt. Virtutes igitur, quas in hominibus fide destitutis Patres laudant, non erant naturales virtutum habitus, sed laudabiles virtutum actus ex naturæ bono manantes. Etiam fidelium opera ex officio bona philantiæ vitio, vanæque laudis intentione non raro inquinari SS. PP. ingenue fatentur. Hac de causa ad veri boni, veræque virtutis opus gratiam exigunt, qua ad finem ultimum supernaturalem illud referatur. Quædam a S. Augustino circa hoc thema duriuscule dicta emolliuntur; quædam cum doctrina ab eodem alibi tradita conciliantur.*

§. CXC. **D**um gratiæ divinæ necessitatem ad observationem legis naturalis, peccatique devitationem commendari audis, istud non sic velim accipias, perinde  
fi

si humana natura peccato ita depravata sit, nihil ut prorsus propriatum in ea virium remanserit, sive ad minimum legis apicem observandum, sive ad quodcunque vel levissimum peccatum sine auxilio gratiæ morali potentia evitandum, prout visum aliquando fuit *Bajo*, & qui eum in eodem errore secuti sunt, idque ex erroneo illorum principio, nempe liberi arbitrii vires ad bene operandum peccato originis fuisse penitus extinctas. Qui error cum ab Ecclesia damnatus jam sit; nihil necesse est, nec præsentis instituti ratio postulat, eidem refellendo impræsentiarum immorari.

Porro inter propositiones Bajanæ a Pio V. & Gregorio XIII. damnatas duæ cumprimis sunt, quæ præsens thema attinent. Prior 37. *cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, quod ex solis naturæ viribus ortum ducit, agnoscit.* Altera 65. *Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus: & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.* Has autem propositiones ab ipsomet Bajo subinde retractatas, non præcise ob censuræ acrimoniam, ut Vasquesio visum est; sed propter latentem in illis dogmatis errorem fuisse damnatas; non solum Bajanæ retractationis exemplum abunde demonstrat, sed & Bajanæ doctrinæ opposita Patrum evincit auctoritas, ut mox videbimus.

§. CXCI. Et vero, quæ primi ethicæ christianæ Magistri de hoc argumento posthumis consignata reliquere, adeo perspicua plane sunt, ut omnem tergiversandi viam præcludant. En eorum compendia. S. Basilii: *sunt, inquit, & apud nos virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsa animæ non ex doctrina hominum, sed ex ipsa natura inest a).* S. Gregorius Nazianz.

a) Hom. in Cap. I. Proverb.



Zianz, fatetur: *alios natura indole ad virtutem tendere a)*.  
 Ex S. Chryfostomi sententia: *nemo est adeo malus, qui non habeat aliquid boni, cujus ratione mereatur aliquid bonum temporale. b)*.

Græcis consona habent & latini Patres. Ex his S. Hieronymus: *quomodo, inquit, fides sine operibus mortua est; sic absque fide, quamvis bona opera sint, mortua computantur. c)*: imo alibi affirmare non dubitat: *etiam ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede, puta temporaria, Dei judicio reperiri d)*: prout nempe de obstetricibus Aegyptiorum ajebat S. Gregorius: *Premium temporale fuisse promeritas. Denique S. Augustinus postquam asseruisset: vitam cujuscumque impii sine aliquibus bonis operibus difficillime inveniri; hanc continenter rationem reddit: quia non usque adeo in anima humana imago Dei - - - detrिता est, ut nulla in ea lineamenta velut extrema remanserint; unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere.* Et post pauca idem fere aliis verbis repetens ait: *Non enim omni modo deletum est, quod per imaginem Dei cum crearentur (gentiles) impressum est: nam & ipsi homines erant, & vis illa natura inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit, & facit e)*. Hæc omnia sane tanta sui perspicuitate præstant, nullo ut indigere commentario videantur.

§. CXCII. Majorem hæc ipsa lucem adhuc accipiunt ex illis SS. Patrum testimoniis, quibus hominum fidei gratia carentium quædam virtutum opera recte laudabiliterque facta singillatim laudantur, & commendantur. *Offendes multos, inquit S. Chryfostomus f) qui quam-*

a) Orat. 31. b) Homil. 67. ad populum. c) In Cap. 5. ad Galat. d) In Cap. 29. Ezechiel. e) Lib. de spir. & lit. Cap. 27. f) Homil. de fide & lege naturæ.

quamvis sermonem veritatis non acceperint, & foris sint; operibus tamen pietatis (ut apparet) sunt conspicui: invenies viros misericordes, compatientes, justitia vacantes; sed nullos facientes fructus operum, quia nesciunt opus veritatis: nam & hæc sunt opera bona; sed necessarium est, ut præcedat opus summum, puta opus fidei charitate formatæ, sine qua sterile est bonum opus, & inutile ad promerendam vitam æternam. Non absimile infidelibus testimonium perhibet S. Hieronymus: quum enim dixisset: natura omnibus inesse Dei notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, & non habere in se semina sapientiæ, reliquarumque virtutum; continuo subdit: Unde multi absque fide & Evangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte, ut parentibus obsequantur, vel inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant a). — Demum S. Augustinus loco supra citato hæc præmiserat: Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, justeque colentium, quædam tamen facta vel legitimus vel novimus, vel audivimus, vel secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus. Et alibi Romanorum virtutes deprædicans ait: Primos Romanos Rempublicam constituisse, auxisseque virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga Deum verum - - - custodientes tamen quandam sui generis probitatem, quæ &c. Deus enim ostendit in opulentissimo, & præclaro (Romanorum) imperio, quantum valerent civiles etiam sine vera Religione virtutes b). Quamobrem etiam sacer Scriptor eorundem Romanorum fortitudinem, prudentiam, æquitatem, indolem amicabilem &c. ceu bonas virtutes commendat c).

Hæc

a) In Cap. 1. ad Galat. b) Epist. 5. ad Marcel. Cap. 28.

c) 1. Machab. 8. v. 2.



Hæc autem virtutum specimina, bonaque infidelium opera non ex gratia, sed ex solo naturæ bono profuissent eidem SS. Doctores satis simul innuunt, dum aut sterilia ea fuisse, & *sine fructu*, puta in ordine ad vitam æternam, \*) aperte fatentur; aut *quædam* eorum *naturaliter* tantum facta asserunt, illorumque virtutibus *civilis* duntaxat honestatis meritum aperte attribuant. Unde dum S. Hieronymus quædam infidelium opera velut *sancte* facta commendat, ex subjunctis ibidem exemplis perspicue apparet, eum loqui de operibus, quæ spectato officio speciem pietatis habent, ut parentibus obsequi &c. *Infideles* ergo, *quamvis gratia careant; remanet tamen in eis aliquod bonum naturæ. Unde manifestum est,*

\*) Dicitur fuit: *in ordine ad vitam æternam.* Neque enim putandum est ejusmodi opera, si pravo fine non inquinentur, ex omni parte inania esse atque sterilia: per illa quippe infidelis satis acit præcepto legis naturalis, peccatum declinat, pœnamque ei debitam; minus indignum se præbet misericordiæ a Deo consequendæ; atque demum temporale aliquod promereri præmium potest juxta Exodi Cap. 1. ubi Deus Ægyptiorum obstetricibus domos ædificasse refertur ob earum erga Hebræorum pueros impensum humanitatis officium, & commiserationis affectum.

Hujus occasione observatu dignum putem, novissime Parisiis in lucem prodierit Commentarium quemdam sub hoc titulo: *L'Exode expliqué d'après les Textes primitifs avec de réponses aux difficultés des Incrédules. De die au Roi par M. L'Abbé du Contant de la Molette. A Paris, chez Moutard 1780. 3. Vol. in 12.* Ad Caput 1. a versu 18 — 22. Auctor novam quandam punctationem proponit, quæ sensum faciat, non *Deum*, sed *Pharaonem* domos Ægyptiorum obstetricibus ædificasse. Prostat jam etiam ejusdem Auctoris Expositio in Genesim, estque præcipuus illius scopus refellere libellum quemdam Genevæ an. 1776. editum sub hoc titulo: *La Bible enfin expliquée par plusieurs Aumôniers de S. M. de Roi de Brusse, cujus Auctor esse fertur Voltaire.*

est, quod non possunt operari bona, que sunt ex gratia, scilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad que sufficit bonum nature, aliquo modo operari possunt, inquit S. Thomas a).

§. CXCIII. Illa porro, que in istis ethnicæ superstitionis hominibus Patres commendant virtutum opera, cum eadem sunt restrictione accipienda, quam S. Augustinus verbis proxime allegatis continenter adjecit: *quanquam si discutiantur, inquit, quo fine fiant; vix inveniuntur, que justitiæ debitam laudem, defensionemque mereantur.* Homines namque illi philautia turgentes, humanæque laudis immodice cupidi, operibus suis virtutis licet speciem habentibus, vanæ gloriæ auram admiscere, & hujus causa pleraque fere aggredi, atque moliri assueverunt, prout id alibi idem S. Doctor egregie ostendit b), productis *Marci Catonis, Caji Caesaris*, aliorumque Romanorum heroum exemplis, collectisque pluribus ex *Salustio, Plutarcho, & Virgilio* hanc in rem sententiis. Unde merito præsumendum, plerasque id genus hominum virtutes, & pietatis specimina, extimaduntaxat facie, & secundum apparentiam, ut notat S. Chrysostomus l. c. hoc nomine digna fuisse, spectata nempe officii honestate, & fine operis; rarissima autem interno suo merito, utpote ex fine præpostero operantis plerumque vitiata: ut adeo, quod in priscis illis, primisque Romanis S. Augustinus redarguit, id ipsum quoque Gentilibus, cæterisque infidelibus accommodari non injuria possit, eos nempe *cæteras cupiditates unius laudis cupiditate*, aut alia illaudabili ratione *pressisse* c). Id quod *Camilli* patriam liberantis, & *Bruti* patriæ incolumitatem servantis exemplo demonstrat. Hinc illud Poëtæ  
in

a) 2. 2. Quæst. 10. Art. 4. ad 1. b) L. 5. de civit. Cap. 12. n. 4. c) L. 45. de civit. Cap. 13.



in Junium Brutum, qui proprios natos in patriam per-  
duelles morte mulctavit:

*Vincit amor patriæ, laudisque immensa cupido.* a) \*)

§. CXCIV. Augustini judicium a profanis quo-  
que Scriptoribus suffragium habet. Nam, quod, teste  
S. Hieronymo in Matth., *Crates Philosophus, & multi  
alii divitias contempserunt*: non desunt, qui existunt, id  
eos fecisse ex impellente affectu cujusdam reconditæ  
passionis, dum fortunæ iniquitatem, quæ his eos bonis  
privaverat, hocce contemptu multare quodammodo cu-  
piebant; aut certe hac agendi ratione præcautum vo-  
luere, ut ne ipsis in probrum verti paupertas posset, in-  
quit

a) Æneidos 6.

\*) De Gentilium Philosophis opportune notat *Calmeius* nô-  
ster Dissert. de salute Gentilium. Comment in Episto-  
las S. Pauli præfixa: — Audaces illos & superbos tan-  
tum se habere virium, ac scientiæ existimasse, quantum  
vitiis excindendis, atque ad se ab affectuum impetu in-  
tuto ponendos valeret. Quis unquam vidit Philosophos  
pectus tundentes, plangentes, orantesque, criminum suo-  
rum coram Deo exomologesim habere, imbecillitatem  
suam plorare, spem suam in ipso collocare, & quidquid  
in ipsis boni esset, accepto illi referre? *Quis unquam,*  
ait Cicero de Nat. Deor. *de virtute sua grates Diis egit?*  
*Aguntur illis quidem grates de acceptis divitiis, oris ve-  
nustate, cæterisque exterioribus donis, sed propriæ singu-  
li virtutis auctores sumus.*

*Det vitam, det opes; æquum mi animum ipse parabo.*  
Horat. Ep. 18. L. 1.

En Philosophiæ Paganitiæ indoles: en Philosophorum tu-  
mor & superbia. Sapiens ille est, qui est totus apertus  
ex sese, quique in se uno sua ponit omnia.  
Cicero Paradox. 2. Hæc de se stoicus Philosophus: — —  
*Sapiens uno minor est Jove* — — Horat. Ep. 1. L. 1.

quit *Roschefoucaultus* a). Et nunquid non exorbitantis arrogantiae specimen *Diogenes* præbuisse visus est, quum euclitiam Platonis calcans diceret: *calco fastum Platonis?* Quod si ex vero divitiarum, vel luxus contemptu id eum dixisse contendas; haud defunt tamen, qui perinde nihil aliud eum spectasse existiment, nisi ut passionum abjectissimæ, quam in squalido sordidoque cultu corporis, affectatæ singularitatis fastu, reponebat, adhærere tanto liberius posset b). Quod si demum istorum hominum indolem singillatim curatius discutere voluerimus, fors non rogati in sententiam *Crevierii* concedemus, qui *Catonis* viri a probitate morum, vitæque honestate ceteros inter celebratissimi biographiam hocce demum epiphonemate absolvit: *fastuosam nempe animi firmitatem, atque constantiam, quæ principis stoicæ scholæ conformis erat, argumento esse, humanam Philosophiam eo valere, ut unum vitiorum alio vitio propulset* c). Hujus vero rationem laudatus *Roschefoucaultus* loc. cit. hanc adfert: *quod in humano corde assidua sit passionum colluctatio, ita ut destructio unius sit alterius passionis restauratio.*

§. CXCIV. Hæc autem eo cumprimis fine heic commemoranda duximus, ut facile quisque intelligat, pleraque id genus, quæ in Ethicis se deprehendisse laudati Patres asserunt virtutum facinora, eaque præsertim, quæ circa difficiliora, magisque in hominum oculis conspicua versabantur officia, plerumque ob pravi finis admixtionem sub extima virtutis larva, vera reapse vitia contexisse. Non ergo in eis locum habere poterunt ulli moralium virtutum *habitus*, quos utique unus alterve actus circa faciliora, quæ *S. Hieronymus* (§. CXCH.)

memo-

a) *Maximes* p. 54. n. 10. b) *Anonymus Opusculi: Le vrais Philosophe* theotisco sermone Pragæ anno 1777. editi Part. 3. Sect. 2. c) *Histoire des Empereurs Romains.*





memorat, legis naturalis præcepta, præter consuetum agendi motem fors haud mala intentione consentaneæ ad rectam rationem ex naturæ bono subinde elicitus progignere tanto minus potuit, quo magis exploratum est, adquisitos moralium virtutum habitus haud nasci fungorum instar unica luna, sed diutina, frequentique actuum exercitatione generari.

Quam rara vero, ac infrequens fuerit apud homines illos virtutum, bonorumque operum exercitatio, vel ipsimet, quos laudavimus, Patres non obscure innuunt, dum eos *aliquid tantum boni* habere — sine *aliquibus* bonis operibus difficillime inveniri, atque etiam Gentiles non multa quidem, sed *aliqua* tantum sapienter agere — *aliquid* legitimum — *aliqua* tantum legis facere — *quædam* solum facta vituperari non posse — bonum *aliqua*liter operari posse contestantur. (§. CXCI. & seq.) Unde & S. Thomas loco supra cit. subjunxit: *infidelem posse aliquem actum bonum facere in eo, quod non refert ad finem infidelitatis.*

§. CXCVI. Neque mirum videri cuiquam debet, si tanta esse potuerit, atque etiamnum sit apud infideles intentionis perversitas; postquam iidem SS. Patres humiliter non minus quam veridice contententur, plurimas quoque *fideli*um actiones eodem sæpissime philautiæ vitio inquinari, & exquisitionis propriæ nævis plerumque adeo scateri, ut quamvis teste S. Gregorio M. *mirum non sit, si quis bona inchoet; valde tamen mirabile sit, si intentione recta in bono opere perseveret a*). Omnes, inquit S. Chrysostomus, *ad hominum opiniones spectamus, & gloriam ab illis venamur b*): & *in bonis nihil esse ducimus, quod habeamus Deum admiratorem; sed a conservis requiri-*  
mus

a) Lib. 22. Moral. Cap. 24. b) Homil. 24. in Genes.

mus famam, & bonam existimationem a). Quam familiare vero isthoc vitium sit ex S. Hieronymo discimus, qui ad cuiusque conscientiae testimonium provocans: *conveniat, inquit, unusquisque cor suum, & in omni vita inveniet, quam rarum sit fidelem animam inveniri, ut nihil ob gloriae cupiditatem, nihil ob rumusculos hominum faciat.* - - - *Vicina sunt vitia virtutibus: difficile est Deo tantum iudice esse contentum b). Fatendum est igitur cum S. Gregorio supra laudato, quod rectam quidem intentionem nostram, quae soli Deo placere appetit, nonnunquam, utinam non saepius, intentio minus recta, quae de donis Dei placere hominibus quaerit, insidiando comitatur c). Hinc etiam S. Augustinus recte notat: cetera vitia tantum in malefactis valent; sola autem superbia in recte factis cavenda est d). \*)*

## T

## §. CXCVII.

a) Homil. 12. in 1. Corinth. b) Dia'logo Orthodoxi cum Lucifer. Cap. 6. c) Lib. 35. Moral. Cap. 16. d) Lib. de nat. & grat. Cap. 27.

\*) Ad hanc superbiam in benefactis facilius cavendam sequentia cuique prodesse motiva poterunt, quae non Patres modo, sed & Gentilium Philosophi experientia ipsa, lumineque rationis edocti consignasse noscuntur. Ex Patribus: *impossibile esse, aiebat S. Chrysostomus, ut qui arctam virtutis viam ambulat, & mandata sequitur Christi, ab omnibus laudetur, & in admiratione sit.* — — *Nam celebrari ab omnibus, maximum fuerit argumentum, non magnam haberi virtutis rationem.* Quare in operibus virtutis intendere hominum gloriam, & laudes venari, turpe esse cum aliis SS. Patribus docet S. Thomas 2. 2. Quæst. 132. Ex Philosophis audiendus Cicero, & Aristoteles, quorum ille Lib. 1. Offic. Cap. 19. in magnis viris non esse habendum, putat, qui ex ore imperitæ multitudinis pendet: atque inde cavendam esse gloriae cupiditatem concludit; alter vero 4. Ethic. Cap. 3. observat: *Magnanimo curam non esse ut laudetur, magis eum curare veritatem, quam opinionem.*



§. CXCVII. Quamvis igitur SS. Patres opus aliquod ex officio bonum naturæ viribus velle, ac facere hominem posse non prorsus abuant; quoniam tamen simul probe noverunt, quam proclive, pronumque sit hujusmodi opera aut pravi finis inquinamento pollui; aut saltem rectæ intentionis omnia ad Deum referentis defectu non eo, quæ oportet, modo peragi; consequenter vix, & ne vix quidem esse undique, seu ex omni parte bona, sed, si non ex parte operis, saltem ex parte operantis plerumque vitiosa: siquidem juxta S. Augustini principia: *quidquid fit ab homine boni, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit*: (nempe propter Deum) *etsi officio videatur bonum, ipso non recto sine peccatum est* a): hinc porro jam in aprico est, cur SS. Patres gratiæ necessitatem ad omne opus bonum ita commendent, ut sine ea nihil veri boni, nihil veræ virtutis fieri posse sedulo, constanterque adimoneant? cum primis vero S. Augustinus, cujus firma, stabilisque semper doctrina fuit, opus ex officio bonum, nisi ad ultimum finem supernaturalem ex virtuali saltem intentione referatur, & ad vitæ æternæ meritum proficiat (quod sine gratia Christi fieri omnino non posse aliunde exploratum est) nec veri boni, nec veræ virtutis nomen, laudemque mereri, prout idipsum plus simplici vice S. Doctor inculcat: *si ergo, inquit ille, ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Christo est vera, promittit, nihil profunt hominis virtutes; nullo modo veræ possunt esse virtutes.* b) \*) Neque enim est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum

a) Lib. 4. contra Julian. C. 3. n. 21. b) Loc. cit. n. 19.

\*) Super hunc S. Augustini celebrem textum vide Animadversionem nostram, quam in tractatu de officio hominis erga Deum (§. XXXIV.) Partis primæ subjunximus.

bonum hominis, quo melius non est. a) Et ideo virtutes, quas sibi videtur habere mens veri Dei nescia, nisi ad Deum retulerit, & ipsæ vitia sunt potius, quam virtutes b). Quia in re, ut singularitatis invidiam a se amoliat, ad testimonium omnium veraciter piorum provocans affirmare non dubitat: *illud inter omnes veraciter pios constare, neminem sine vera pietate, id est, veri Dei vero cultu veram posse habere virtutem c)*. Unde & loco supra citato agebat: *absit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus d)*. His conformiter S. Thomas: *simpliciter, inquit, vera virtus sine charitate esse non potest e)*: ideoque fidem in peccatore, quam informem vocat, *pertingere ad perfectionem virtutis negat f)*.

§. CXCVIII. Nec movere quemquam debet, virtutes ad Deum non relatas a S. Augustino *vitia potius dici quam virtutes*. Nam non eo, quod absit, sensu vitia dicuntur, tanquam si interne, & in se ipsis ob hujus relationis defectum vitia forent; sed quoniam comparate ad veras, & ex omni parte perfectas, minus perfectæ sunt; in quantum videlicet earum perfectioni deest æternus quasi decor in actiones ex officio, & sine proximo bonas ob ulteriorem eorum ad finem ultimum relationem quodammodo redundans. Unde alibi S. Doctor monuerat: *quod perfectioni nostræ deesse perspexeris, hoc vitium voca g)*. Cæterum dici haud incongrue posset, virtutum officia, quæ in se ipsis bona sunt, & in Deum referibilia; si porro tamen, quod nunquam vitio caret, in Deum non referantur, habere sibi adjunctam quandam maculam, non intrinsece quidem officiis ipsis insitam

T 2

sitam

- a) Lib. 5. de Civit. C. 14. n. 4. b) L. 19. de Civit. C. 25. c) Lib. 5. de Civit. C. 19. d) L. 4. contra Julian. Cap. 3. n. 17. e) 2. 2. Q. 23. Art. 7. in ☉ f) 2. 2. Q. 4. Art. 5. g) Lib. 3. de Lib. arbit. C.



fitam, sed tamen in eodem sibi subiecto, seu operante confociatam, ut adeo, si actus in Deum relatus *totaliter*, seu tota ex opere, & defectu relationis complexio consideretur, cum hac ratione vitium, peccatumve dicere nihil vetet. Atque hoc sensu accipi fors posset illa cæteroque duriuscula S. Doctoris expressio, qua contra Julianum scribens contendebat: *eum, qui non facit opera bona, intentione fidei bonæ, hoc est ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod illis velut membris operibus constat, tenebrosum esse, hoc est plenum nigredine peccatorum a).*

§. CXCIX. Quod si quis tamen S. Doctorem illic de fidelium operibus pravo fine plerumque vitiatis, & eatenus peccato inquinatis interpretandum esse pertinacius contederet; tum interpretatio hæc accommodanda erit ad sensum alterius propositionis a S. Augustino subinde prolatae, qua Julianum affatus ajebat: *omne, velis, nolis, quod non est ex fide, puta per dilectionem operante, peccatum est b).* Quemadmodum autem in sensu  
*moralis*

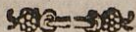
- a) L. 4. contra Julian. C. 3. b) Ibid. Cap. 3. n. 32. Hujus occasione nota S. Augustinum de infidelium operibus disputantem haud semper satis exactam scribendi rationem tenuisse, ut propterea ex nonnullis ejus sententiis solitarie spectatis in suspicionem apud quosdam venerit, perinde si opera in Deum non relata vera esse peccata aliquando affirmasset. Attamen a Juliano postea exagitat, suam deinceps mentem apertius expressit asserens: *possunt ergo aliqua bona fieri, non beneficientibus his, a quibus fiunt. Loc. cit. n. 22. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare, puta ipso opere, non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur, ibid. n. 21. peccato nempe omissionis defectu debita relationis. Deinde de Gentilibus, qui naturaliter aliqua, quæ legis sunt, utcumque fecissent, subdit: eos nihilominus hoc ipso peccasse, intellige peccato omissionis: quia homines illi sine fide, non ad eum finem opera ista*  
*retri-*



*moralis hæc universalis propositio: omnis æthiops totus niger est, vera est, esto minima sui parte oculis nempe, dentibusque niger ille non sit: ita etiam propositiones hæc: omne, quod agit infidelis, peccatum est — totum corpus infidelium operibus velut membris constans, plenum est nigredine peccatorum, moraliter acceptæ veræ sunt, eo quod potissima actionum series ob pravi finis circumstantiam apud infideles peccati labe infecta sit, tametsi extraordinarie, ac præter consuetum agendi morem unum alterumve actum sine perversa intentione elicatum vitio subinde carere contingat.*

T 3

CA-



*rerulerunt, ad quem referre debuerunt. Ibid, n. 25. Tum vero objicienti Juliano: si gentilis nudum operuerit, nunquid, quia non est ex fide, peccatum est? apertius mentem suam explicare coactus S. Doctor respondet ibid. n. 30. non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum. Quod si vere more extraordinario hujusmodi opera etiam ex parte operantis, consequenter undique & ex toto bona esse subinde contingat; ut si eadem propter Creatorem, quem ignorare non possunt, ab infidelibus peragi aliquando supponatur; tum, quia, nisi Deo adjuvante id fieri nequit, vult S. Doctor, ut fateatur hæreticus: eadem ipsa opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed ejus qui bene utitur malis. Ibid, n. 23. ; nec proinde in Apostoli sententia: omne quod non est ex fide peccatum est, illa intelligenda esse, quæ sunt dona Dei, n. 27.*